

Türkiye Barolar Birliđi Başkanlığı

Edirne İdare Mahkemesi

T. 30.04.1998

E. 1997/138

K. 1998/388

KONU : Ergene Nehri'ndeki kirlilik nedeniyle Çevre Bakanlığı'nın sorumluluğu ve uğranılan zararın Bakanlık'ça tazmini istemi.

İLGİLİ MEVZUAT : Anayasa m. 125;
2872 sayılı Çevre Kanunu m. 30;
4001 sayılı Kanun'la değişik 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu m. 2/1-b;
443 sayılı Çevre Bakanlığı'nın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname m.2;
5442 sayılı İl İdaresi Kanunu m. 9.

T.C.
EDİRNE
İDARE MAHKEMESİ
ESAS NO : 1997 / 138
KARAR NO: 1998 / 388

DAVACI : Yunus ATAY

VEKİLİ : Av. Bülent KAÇAR . Çakırlar Pasajı No: 5 Uzunköprü – EDİRNE

DAVALI : Çevre Bakanlığı – ANKARA

DAVANIN ÖZETİ : Davacının çeltiğini suladığı Ergene Nehrinin davalı idarenin ilgili mevzuattan doğan görevini yerine getirmemesi sonucu kirlenmiş olması nedeniyle alması gereken ürünü kaybetmek suretiyle uğradığını öne sürdüğü 1. 285.000.000. – TL zararının; çeltik ekim sahasında kalan tarlayı 1996 yılı çeltik ekimi için Yenicegörece Köyü tüzel kişiliğinden kiraladığı , gerekli her türlü zirai hazırlık ve masraflar yapılarak çeltik ekiminin gerçekleştirildiği, bu yerin Ergene Nehrinden sulandığı , adı geçen Nehirden alınan sulama suyundaki kirlilikten dolayı ekilen çeltiğin kuruyarak zarar gördüğü , bunun üzerine Meriç Sulh Hukuk Mahkemesince yapılan tespit sonucu düzenlenen bilirkişi raporlarında zararın kirliliğe meydana geldiğinin belirtildiği , söz konusu zararın tazmini için , Çevre Bakanlığına yapılan başvurunun yasal süresinde cevap verilmeyerek reddedildiği , Ergene Nehrinin çeşitli zehirli ve kimyasal atıklarla kirlenmesinden doğan bir çok zararın meydana geldiği, bu zararın davalı idarenin Anayasal ve yasal görev ve yükümlülüklerini etkin bir biçimde yerine getirmemesinden dolayı önlenemediği, davalı idarenin yasal mevzuatın kendisine yüklediği görevleri yerine getirmediğinden kusurlu olduğu ve bu nedenle oluşan zarardan sorumlu tutulmasının gerektiği, yönetimin sorumluluğu ilkesinin Anayasanın 125. maddesinde açıkça belirtildiği, bölgedeki sanayi kuruluşlarının her türlü atıklarının arıtılmış olarak Ergene Nehrine desarj etmesine hareketsiz kalarak veya gerekli etkin ve önleyici denetim ve tedbirleri uygulamayarak zarara uğramasına neden olan Bakanlığın bundan sorumlu olması gerektiği iddiaları ileri sürülerek yasal faiziyle birlikte tazminine karar verilmesi istenmektedir.

SAVUNMANIN ÖZETİ: Davacının zararına sebebiyet veren davalı idare değil Ergene Nehrini kirlüten sanayi tesisleri olduğu; kirlitme işlemi ile idari eylem ve işlemler arasında doğrudan doğruya “ sebep – sonuç ” ilişkisi (uygun illiyet bağı) bulunmadığı ; 2872 sayılı Çevre Kanununa göre çevre kirliliğinin önlenmesinin gerçek ve tüzel kişilerle vatandaşların görevi olduğu, çevreyi kirlüten ve çevreye zarar verenlerin bundan sorumlu oldukları; işbu davanın idari yargı yerinde değil, adli yargıda ve Ergene Nehrini kirlitme suretiyle davacının zararına sebebiyet veren gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişileri (Sanayi tesislerinin sahipleri) aleyhine açılması gerektiği ; görev itirazları kabul edilmediği takdirde Bakanlıklarının hasım mevkiinden çıkarılarak husumetin dava konusu edilen idari işlem ve eylemi kesin olarak tesis eden veya etmeye yetkili bulunan Edirne , Kırklareli ve Tekirdağ Valilikleri ile Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü , Tarım ve Köy işleri ve Sağlık Bakanlıklarına yöneltilmesi suretiyle davanın yürütülmesi, bu talepleri de kabul edilmediği takdirde Bakanlıkları yanında zikredilen bu kurum ve kuruluşların da husumet mevkiine alınması gerektiği , olayda idare müstahdemlerinin hukuka aykırı ve haksız herhangi bir fiilleri ve hizmet kusurlarının bulunmadığı, tazminat şartlarının gerçekleşmediği , davanın haksız ve mesnetsiz olduğu, davacının Çevre Kanununun 30. Maddesi gereğince faaliyetinden zarar gördüğü sanayi tesislerinin faaliyetlerinin durdurulması yönünde

T.C.
EDİRNE
İDARE MAHKEMESİ
ESAS NO : 1997 / 138
KARAR NO: 1998 / 388

herhangi bir talepte bulunmadan doğrudan doğruya Sulh Hukuk Mahkemesinden zararını tespit ettirerek bu zararının Bakanlıklarınca karşılanmasını istediği, Meriç Sulh Hukuk Mahkemesi marifetiyle yaptırılan tespitin yalnızca zararın tespiti olduğu, bu zararın Ergene Nehrinin kirli sularından oluştuğuna dair ispatlayıcı hiçbir bilimsel yönünün bulunmadığı , atık sular ile kirlenmiş Ergene Nehrinin kirli sularını kullanmak durumunda kalacağına bildiği halde tarla kiralayarak çeltik ekimi yapan davacının zararının oluşmasına kendisinin bilerek sebebiyet verdiği ve dolayısıyla kusuru bulunduğu , Ergene Nehrinin kirlenmesinde hiçbir katılımı olmayan idareyi bu nedenle oluşan zarardan sorumlu tutmanın imkansız olduğu, kirliliğinin önlenmesi amacıyla Bakanlıklarınca ve Valiliklerce bir takım çalışmalar yapıldığı, hiçbir objektif ve ilmi mesnedi olmayan ve davacı gerektiği savunulmaktadır.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Karar veren Edirne İdare Mahkemesince duruşma için önceden belirlenen gün ve saatte davacı vekili ile davalı idare temsilcisi A. Haşim Özgüvenç ve Hazine Avukatı Zehra Özseven ' in geldikleri görülerek duruşmaya başlandı. Taraflarca usulüne uygun söz hakkı verilerek açıklamaları dinlendikten sonra duruşmaya son verilip, aynı gün ve ileri tarihte çıkarılan ara kararları cevaplarının gelmesi üzerine dosyadaki tüm belgeler incelenerek işin gereği görüldü :

Davalı idarenin ; görev itirazı , Mahkememizin 22.5.1997 günlü görevlilik kararıyla reddedildiğinden, husümet iddiası ise yerinde görülmediğinden dosya esastan incelemeye alındı.

Dava , davacının çeltiğini suladığı Ergene Nehrinin , davalı idarenin ilgili mevzuattan doğan görevini yerine getirmemesi sonucu kirlenmiş olması nedeniyle alması gereken ürünü kaybetmek suretiyle uğradığını öne sürdüğü 1.285.000.000.- TL . zararının ; yasal faiziyle birlikte tazminine karar verilmesi istemiyle açılmıştır.

1982 Anayasası ' nın 125. maddesinin son fıkrasında ; “ İdari , kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür.” Hükmüne yer verilmiştir.

İdare, üstlendiği kamu hizmetlerini gereği gibi yerine getirmekle yükümlüdür. Hizmetin işleyişi ve yerine getirilişi sırasında gerekli önlemlerin alınmaması , hizmetin iyi işlememesi , kusurlu işlemesi nedeniyle kişilerin uğradığı zararın idarece giderilmesi zorunludur.

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu ' nun 2. maddesinin 4001 sayılı Yasa ile değişik 1/ b bendinde , idari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından tam yargı davasının açılabilceği öngörülmüştür.

443 sayılı Çevre Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 2. maddesinde Çevre Bakanlığının görevleri sayılmış, bunlar arasında (d) bendinde ; “ Çevrenin Korunması ve çevre kirliliğinin önlenmesi amacıyla ülke şartlarına

T.C.
EDİRNE
İDARE MAHKEMESİ
ESAS NO : 1997 / 138
KARAR NO: 1998 / 388

uygun olan teknolojiyi belirlemek , bu maksatla kurulacak tesislerin vasıflarını tespit etmek , ” (f) bendinde ; “ Atık, artık ve yakıtlar ile ekolojik dengeyi bozan , havada , suda ve toprakta kalıcı özellik gösteren kirleticilerin çevreye zarar vermeyecek şekilde bertarafının sağlanması için denetimler yapmak; tehlikeli hallerde veya gerekli durumlarda faaliyetlerin durdurulması ile ilgili usul ve esasları bir yönetmelikle belirlemek; ... ülkenin atık yönetimi politikasını belirlemek ve bu konuda gerekli tedbirleri almak , ” , (h) bendinde de; “ Ülkedeki kirlenme konuları ile kirlenmenin mevcut olduğu veya olması muhtemel bölgeleri ve sektörleri tespit etmek ve izlemek , bu problemlerin teknik , idari ve finansman bakımından çözümünü sağlayan kaynağın bulunmasıyla ilgili çalışmaları yönetmek veya yönlendirmek , ” , (k) bendinde ise; “ Çevreye olumsuz etkileri olan her türlü faaliyeti ülke bütününde izlemek ve denetlemek ” görevlerine de yer verilmiştir.

Olayda , davacının Yenicegörece köyü tüzel kişiliğinden kiraladığı tarlaya ektiği çeltik ürününün kuruması üzerine Meriç Sulh Hukuk Mahkemesi 'nden zararının tespiti talebinde bulunduğu ve adı geçen Mahkemenin 1996 / 35 D. İş sayılı dosyası ile 1.285.000.000.- TL. zarar tespit edildiği ; tespit edilen bu zararın tazmini için 10.12.1996 tarihli dilekçesiyle Edirne Valiliği kanalıyla Çevre Bakanlığı'na başvuruda bulunulduğu; söz konusu başvuruya süresi içinde cevap verilmemesi üzerine Ergene Nehrinin kirli suları ile sulanması neticesinde oluşan zarara, Çevre Bakanlığının Anayasa ve Kanunlardan doğan görev ve yükümlülüklerini yerine getirmemesinin sebebiyet verdiğinden bahisle 1.285.000.000. - .TL. maddi tazminatın yasal faiziyle birlikte davalı idarece ödenmesine karar verilmesi isteğiyle bakılan davanın açıldığı görülmektedir.

Edirne İli, Meriç ilçesi, Yenicegörece Köyü , Göller mevkiinde 3 parsel , 149 parsel sayılı 48 hk. Metre kare yüzölçümlü taşınmazın , 1996 yılı çeltik ekimi sahası içersinde kaldığı ve anılan yılda bu amaçla Yenicegörece Köyü Muhtarlığından kiralanmak suretiyle davacı tarafından baldo cinsi çeltik ekimi yapıldığı , tarlanın Ergene Nehrinin suları ile sulandığı , bugünkü koşullarda söz konusu arazinin sulanabilmesi için Ergene Nehrinden başka bir su kaynağının da bulunmadığı ; Tekirdağ İli, saray ilçesinin kuzeyinde yer alan Yıldız Dağlarının 312 rakımlı tepesi civarındaki kaynaklardan doğan Ergene Nehrinin , kendisine dökülen dere ve çayların yanı sıra doğuda Çorlu, batı da Uzunköprü , kuzeyde Kırklareli , güneyde ise Kozyörük gibi yerleşim birimleri ile Sanayi merkezlerinin evsel ve endüstriyel atıklarıyla kirlendiği , kirliliği oluşturan sanayi dallarının genelde tekstil, dericilik, gıda gibi dallar olduğu , bilimsel araştırmalara göre evsel ve endüstriyel atıkların karışmadığı örnekleme noktasında herhangi bir kirletici parametreye rastlanmadığı , uzunluğu 282 km. olan Ergene Nehrinin havzasının Tekirdağ, Kırklareli ve Edirne illerinin sınırları içersinde kaldığı ve Adasarhanlı köyünün güneyi kısmında Meriç Nehri ile birleşerek Ege Denizine döküldüğü , doğrudan veya dolaylı olarak Ergene Nehrine atık veren çok sayıda (450 civarında) sanayi tesisinin bulunduğu , bunların büyük bir kısmının Tekirdağ İl sınırları içersinde , diğerlerinin ise Kırklareli Ve Edirne İl sınırları içinde yer aldığı , bunlardan bir kısmının hiç arıtma tesisi kurmadan faaliyete başladığı , bir kısmının ise eksik kapasiteyle çalışan arıtma tesislerine sahip olduğu , dolayısıyla atık sularını ya hiç arıtmadan veya yetersiz arıtarak nehre verdikleri , ayrıca sanayi tesisleri dışında havzada bulunan yerleşim yerlerinin evsel atıklarını nehre desarj ettikleri tespit edilmişse de bunun endüstriyel kirlenmenin yanında oldukça küçük

T.C.
EDİRNE
İDARE MAHKEMESİ
ESAS NO : 1997 / 138
KARAR NO: 1998 / 388

miktarlı olduğu , çevre kirliliğinin önlenmesi ile ilgili olarak Çevre Bakanlığınca bir takım çalışmaların yapıldığı , genelde ve talimatların yayınlandığı , kirletici nitelikteki tesislerin sürekli denetlenmesi ve denetim raporlarının aylık olarak Bakanlığa gönderilmesinin ilgili Valiliklerden istenildiği, genelde ve talimatlar doğrultusunda bölgedeki Valiliklerce Ergene Nehri havsındaki bütün sanayi tesisleri tespit ettirildikten sonra Çevre Kanunu ve ilgili Yönetmelikler uyarınca denetimler yapıldığı, aykırı davranışları tespit edilen kuruluşlara bir takım yasal müeyyideler uygulandığı, ancak buna rağmen faaliyete geçebilmesi için başlangıçta sahip olması gereken arıtma tesisi hiç bulunmayan, yapımı devam eden veya eksik kapasiteyle çalışan bir çok sanayi kuruluşunun faaliyette bulunduğu ve atık sularını Doğrudan Ergene Nehrine deşarja devam ettiği, sonuçta söz konusu nehrin kirlilikten kurtarılamadığı, Edirne İl Çevre Müdürlüğünce hazırlanan "Ergene Nehri Kirlilik Raporu" nda belirtildiği üzere bahsedilen nehrin 4.sınıf kirli su özelliğinde olduğu, özellikle tarımsal amaçlı sulamalarda hiçbir şekilde kullanılamayacağı, davacının ektiği, çeltiğın ise Ergene Nehrinin kirli suları ile sulanması neticesinde de zarar görüp öldüğü, dava dosyası ile taraflarca sunulan bilgi ve belgelerin incelenmesinden anlaşılmaktadır.

Çevreye olumsuz etkileri olan her türlü faaliyeti ülke bütününde izlemek ve denetlemek, ülkedeki kirlenmenin mevcut olduğu bölge ve sektörleri tespit ederek izlemek ve bu problemlerin çözümü için çalışmalar yapmak;atıklar ile ekolojik dengeyi bozan, suda ve toprakta kalıcı özellik gösteren kirleticileri çevreye zarar vermeyecek şekilde bertarafını sağlamak için denetim yapmakla görevli davalı idarenin, 2872 sayılı Çevre Kanunu ve bu Kanun uyarınca çıkarılan Yönetmelik hükümlerinin uygulanması hususunda gerekli önlemleri zamanında ve etkin bir şekilde almamış olması neticesinde, Tekirdağ,Kırklareli ve Edirne İl sınırları içerisinde kalan çok sayıdaki endüstriyel kuruluş atıklarını doğrudan veya dolaylı olarak Ergene Nehrine deşarj etmiş, davacının ekimini yaptığı çeltiğın en fazla ihtiyaç duyduğu suyun o bölgedeki alternatifsiz tek kaynağı olan Ergene Nehrinin oldukça kirli hale gelen suyu ile sulanması sonucu hasat edilemez veya az ürün alınabilir duruma düşmesi nedeniyle davacının uğramış olduğu zararı tazmin etmesi sosyal hukuk devleti ve hakkaniyet ilkesinin bir gereğidir.

Kirleten sanayii kuruluşları hakkında Çevre Kanunu hükümleri uyarınca işlem yapmaya mahallin en büyük mülki amirlerinin bu arada ilgili Valilerin yetkili olduğu,dolayısıyla gerekli işlemlerin yapılmamış olmasından doğan zararlardan da bunların sorumlu tutulması düşünülebilirse de; 443 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Çevre Bakanlığının görevlerini belirleyen 2.maddesi, 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 9.maddesindeki valinin ilde ayrı ayrı her Bakanın mümessili ve bunların idari ve siyasi yürütme vasıtası olduğu, Bakanlıkların talimat ve emirlerini yürütmekle ödevli bulunduğu yolundaki hükmü ile idarenin bütünlüğü ilkesinden hareketle Tekirdağ, Kırklareli ve Edirne İL sınırları içerisinde kalan Ergene Nehrinin kirliliği nedeniyle uğranılan zarardan Çevre Bakanlığının sorumlu olması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

T.C.
EDİRNE
İDARE MAHKEMESİ
ESAS NO : 1997 / 138
KARAR NO: 1998 / 388

Davacının uğradığını iddia ederek tazminini istediği zararının miktarını tespit edebilmek için mahallinde keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılması gerekmekte ise de, zararın 1996 yılında ekimi yapılan çeltikten kaynaklanmış, davanın ise 1997 yılı Mart ayında açılmış olması karşısında sağlıklı bir keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılması fiilen mümkün bulunmadığından, davacının Meriç Sulh Hukuk Mahkemesi kanalıyla yaptırdığı tespit ve ilişigindeki bilirkişi raporlarındaki verilere itibar etmek zorunda kalınmıştır.48 Hk. yüzölçümlü taşınmaz köy tüzel kişiliğinden kiralanmış olup, raporlarda; çeltik ekili alanın 54 Hk. olduğu, normal şartlarda tarlanın 1 dekarından 600 Kg baldo cinsi çeltiğin alınabileceği, mevcut kök sayısı ve başaklama durumu itibariyle ise 1 dekarından ortalama -80- kg ürün elde edilebileceği, buna göre toplam ürün kaybının 28.560- kg. olduğu , piyasadaki satış fiyatı esas alındığında 1.285.000.000.- TL. zarara uğradığı , 1 dekar için tespit tarihine kadar yapılan masraflar toplamı 7.250.000. TL. maliyet masrafının olduğu belirtilmiştir. Ancak zarar miktarının tespitinde masraflar hiç dikkate alınmamıştır. Kişinin gerçek zararının bulunabilmesi için yaptığı ve yapması gerekirken ürünün yok olması nedeniyle yapamadığı masrafların da hesaba katılması gerekmektedir. Ürün tam olarak elde edilmiş olsaydı bile net karın (olayımızda gerçek zararın) hesaplanmasında yapılan masrafların toplam hasıllattan düşürülmesi icabederdi. Tespit tarihi itibariyle henüz zamanı gelmediği için yapılmayan masrafların ise toplam hasıllata ilavesi gerekir. Tabiki masraflar nedeniyle ilave ve düşme işlemleri yapılırken ilgilinin normal şartlarda alması gereken ürün miktarı ile zarar görme sonucu alabileceği ürün miktarı arasındaki oranın da dikkate alınması lazımdır.

Yukarıdaki izah edilen ilkeler çerçevesinde , tarlanın köy muhtarlığından kiralanana yüzölçümü ile Meriç Sulh Hukuk Mahkemesinin 1996 / 35 D. İş sayılı dosyasına sunulan Zirai bilirkişinin raporundaki Mahkememizce de makul olduğu kanaatine varılan diğer tespit ve veriler esas alınarak yapılan hesaplama neticesinde davacının uğradığı ve tazmini gereken maddi zarar miktarının 838.224.000 TL. olduğu bulunmaktadır.

Açıklanan nedenlerle 1.285.000.000. TL. tazminat isteminin 838.224.000 TL. kısmının KABULÜNE , bu miktarın idareye başvurunun yapıldığı 10.12.1996 tarihinden itibaren hesaplanacak yasal faiziyle birlikte davalı Bakanlıkça davacıya ÖDENMESİNE , hüküm altına alınan miktar üzerinden hesaplanacak 30.176.064. TL. nispi karar harcından davanın açılması sırasında peşin olarak alınan miktar düşürüldükten sonra kalan 18.611.000. TL. ' nin davacıya tamamlattırılmasına, aşağıda dökümü yapılan 5379.000. TL. yargılama giderlerinin haklılık oranında hesaplanan 3.496.350. TL. bölümü ve 30.176.064. TL. nispi karar harcı ile Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca tespit edilen 48.764.000. TL. vekalet ücretinin davalı idareden alınarak davacıya verilmesine , 1.882.650. TL bölümünün ise davacı üzerinde bırakılmasına , delil olarak sunulan belgelerin karar kesinleştikten sonra ilgili taraflarca iadesine , 30.04.1998 gününde oybirliği ile karar verildi.

Başkan
Atilla SARP
(27249)

Üye
Osman Ali İNCEKARA
(27480)

Üye
Mesut GÜNGÖR
(33205)